

УДК 339.9

Крамаренко Р. М.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СТОЛИЧНИХ МЕГАПОЛІСІВ У ГЛОБАЛЬНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ ПРОСТОРИ

Досліджено підходи до систематизації індикаторів, які визначають рівень міжнародної конкурентоспроможності столичних мегаполісів. Встановлено головні переваги найпопулярніших на сьогодні методик, які оцінюють конкурентні позиції столичних мегаполісів. Проаналізовано методики, які використовуються міжнародними організаціями та дослідними агенціями, такими як ОЕСР, Всесвітній економічний форум, Інститут менеджменту та розвитку, The Economist Intelligence Unit, університет Лафборо, Інститут урбаністичних стратегій, Foreign Policy, AT Kearney, Інститут прогресивної політики, агентство Cushman & Wakefield.

Ключові слова: міжнародна конкурентоспроможність, глобальний економічний простір, інноваційно-технічний глобалізм, глобальне конкурентне середовище.

Постановка завдання. Конкурентоспроможність міст є, з одного боку, узагальненим показником рівня конкурентоспроможності бізнес-структур, що функціонують на їх території, а з іншого – зображає характер міжнародної спеціалізації мегаполісів та формування своєрідної моделі міжнародного поділу праці. Рівень конкурентоспроможного впливу мегаполісів на глобальні економічні процеси на сьогодні залежить не стільки від їх розміру, кількості населення чи наявності статусу столиць, стільки від значущості та діапазону їх впливу як ключових місць дислокації фінансово-господарської та інноваційної діяльності глобальних корпорацій, штаб-квартир найбільших ТНК, що управляють світогосподарською системою, провідних медіаконцернів, компаній-провайдерів інформаційних систем і технологій; а також ключових локалітетів генерування прибутків, фінансових потоків, інформації та високого рівня добробуту. Це надає їм статусу глобальних виробничих, фінансових, інноваційних, інформаційних та туристичних центрів, а також логістичних та управлінських хабів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вітчизняних та зарубіжних авторів у своїх працях досліджують питання конкурентоспроможності столичних мегаполісів, зокрема І. Бранеза, І. Бег, С. Ясен-Батлер та інші.

Метою статті є аналіз основних методів оцінювання конкурентоспроможності столичних мегаполісів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення теорії та практики міжнародних економічних відносин дає змогу виділити кілька ключових підходів до систематизації індикаторів, які визначають рівень міжнародної конкурентоспроможності столичних мегаполісів у глобальному економічному просторі. Так, одні автори й експерти акцентують свою увагу на факторах конкурентоспроможності макрорівня, другі – мікрорівня, а треті намагаються сконцентруватися на факторах, що слабо піддаються кількісній формалізації, однак суттєво впливають на конкурентоспроможність мегаполісів і столичних міст.

Однією з найпопулярніших на сьогодні є методика ОЕСР, яка оцінює конкурентні позиції столичних міст у контексті їх спроможності, з одного боку, продукувати і збувати в умовах вільного і справедливого ринку товари й послуги, які за своїми ціновими й якісними характеристиками відповідають потребам світового ринку і є привабливішими для споживачів, ніж продукція міст-конкурентів, а з іншого – одночасно підтри-

мувати й підвищувати в довгостроковій перспективі реальні доходи та рівень добробуту громадян. Подібний методологічний підхід до визначення сутності конкурентоспроможності через диспозиції товаровиробників на світовому ринку та забезпечення високих соціальних стандартів притаманний нині й для експертів Всесвітнього економічного форуму під час оцінювання конкурентоспроможності країн.

Згідно з методикою ОЕСР, конкурентоспроможність міст визначається на основі показників, що оцінюють рівень розвитку місцевих ринків, інноваційних чинників виробництва та середовища, яке дає змогу найбільш ефективно скоординувати наявні у мегаполіса ресурси для досягнення стабільного економічного зростання. Ще одним важливим фактором забезпечення міжнародної конкурентоспроможності мегаполісів у глобальному конкурентному середовищі є якість так званих базових послуг, пов'язаних з обслуговуванням потреб жителів міст (якісне житло, освіта, охорона здоров'я та водо- й електропостачання), що суттєво розширює можливості людей для розкриття свого творчого потенціалу, а отже, суттєво впливає на макроекономічне зростання.

Крім того, наголошується, що міста можуть забезпечити собі стійкі конкурентні переваги шляхом розбудови економічних інститутів та реалізації такої економічної політики, що стимулюватиме довгострокове економічне зростання. При цьому слід зазначити, що подібний підхід до визначення рівня міжнародної конкурентоспроможності столичних мегаполісів країн та індикатори, які застосовуються експертами ОЕСР, є дуже зручними, оскільки дають змогу оцінити конкурентні позиції міст на глобальних ринках у їх тісному взаємозв'язку з соціальними параметрами.

Ще один прогресивний підхід до оцінювання конкурентоспроможності столичних мегаполісів демонструє методика британського дослідницького центру The Economist Intelligence Unit (аналітичний підрозділ британського журналу Economist), експерти якого кваліфікують конкурентоспроможність міста як його здатність залучати капітал, таланти й відвідувачів, створювати ефективні умови ведення різноманітних видів бізнес-діяльності, а також поширювати економічний, політичний та культурний вплив на глобальне середовище [1].

Низка показників оцінювання конкурентоспроможності міст за методикою The Economist Intelligence Unit (якість фізичної інфраструктури, криміногенність суспільства, оподаткування,

ризик природних катастроф, ефективність місцевого урядування та екологічне управління), у свою чергу, поділяються на субіндекси. Останні зображають різні аспекти конкурентоспроможності міст і столичних мегаполісів, зокрема, якість фізичної інфраструктури оцінюється за показниками якості дорожнього покриття міста, якості регіональних та міжнародних ліній, доступу до морських портів та їх якості. На думку експертів The Economist Intelligence Unit, якість інфраструктурного забезпечення мегаполісів є одним з основних факторів під час ухвалення управлінських рішень у сфері диверсифікації інвестиційних джерел фінансування міст. При цьому однією з найважливіших проблем є транспортна інфраструктура, тому керівництво мегаполісів зазвичай приділяє особливу увагу питанню розбудови перевантажених мереж автомобільних доріг і залізниць, а також об'єктів портової та аеропортової інфраструктури.

Крім того, експерти The Economist Intelligence Unit до важливих факторів конкурентоспроможності мегаполісів і столичних міст відносять також розвинене бізнес-середовище, вважаючи, що транспарентна і сприятлива для бізнесу політика держави й ефективне законодавство є важливішими аспектами для залучення іноземних інвестицій у міста порівняно з такими факторами, як державні субсидії та податкові пільги. Не випадково, що ця агенція оцінює такі субіндекси як рівень корупції, ефективність розробки політики, якість бюрократичного апарату, рівень впорядкування трансфертів та прозорість управління.

Водночас наявна система оподаткування в методіці The Economist Intelligence Unit оцінюється за рівнем системності оподаткування й показником стандартної ставки ПДВ, криміногенність суспільства – за рівнем поширеності дрібної злочинності та насильницьких злочинів, ризик природних катастроф – за ефективністю управління стихійними лихами, фізичним впливом стихійних лих та прийнятністю до зміни клімату, екологічне управління – за показниками якості води та повітря, наявністю стратегії утилізації відходів.

Окремої уваги заслуговує методика оцінювання конкурентоспроможності мегаполісів – глобальних міст наукового колективу британського університету Лафборо (Loughborough), яка має назву «Дослідницька група глобалізації і світових міст» (Globalization and World Cities Study Group) (далі – GAWC). Їх ранжування здійснюється на основі бального оцінювання рівня розвитку в мегаполісах чотирьох основних видів професійних послуг (так званих послуг вищого рівня): бухгалтерського обліку і аудиту, реклами, фінансових і банківських послуг, а також страхування. На думку експертів GAWC, саме зазначені види професійних послуг визначають сьогодні міжнародну спеціалізацію мегаполісів. Тому залежно від суми набраних балів усі міста в рейтингу GAWC поділені на чотири ранги (α , β , γ , δ) і паралельно на 12 категорій (дванадцять – найвища, перша – найнижча). Так, на основі аналізу (за підсумками 2012 р.) експертами GAWC було виділено 55 глобальних міст різного рангу, у тому числі два столичні мегаполіси (Лондон та Нью-Йорк), які були включені у «найвищу лігу» (ALPHA++), а 67 було визнано містами з достатнім потенціалом, щоб вже у недалекому майбутньому претендувати на статус глобальних міст [2].

Ще однією перевагою методики експертів університету Лафборо є те, що вона оцінює конкурентні позиції мегаполісів і столичних міст,

враховуючи їх участь у розбудові мережевого громадянського суспільства. Останнє, згідно з методиками університету Лафборо, тлумачиться як такий соціальний простір, що включає сукупність мереж недержавних і не господарських суб'єктів, міжнародних неурядових організацій і глобальних соціальних рухів, діяльність яких сприяє формуванню «чесного і справедливого світоустрою». При цьому сутність мегаполісів і столичних міст у його розбудові полягає у тому, що вони розглядаються як потужні інформаційні платформи, здатні запропонувати предствникам глобального бізнесу ефективні та високоприбуткові інвестиційні й інноваційні проекти.

Додаткового значення мегаполісам у розбудові мережевого громадянського суспільства, на думку експертів університету Лафборо, додає і той факт, що міжнародні неурядові організації, об'єднані в різні види мереж (глобальні офісні мережі, професійні експертні, мережі та стратегічні альянси з іншими організаціями), потребують обов'язкової локалізації своєї діяльності у великих містах, які є основним складником у зв'язуванні цих мереж у єдине глобальне системне утворення. Таким чином, згідно з методикою GAWC, оцінення конкурентних позицій мегаполісів і столичних міст здійснюється на основі загального індексу «мережевої» конкурентоспроможності, враховуючи їх роль у формуванні мережевого суспільства в економічній та соціальній сферах, а також, з погляду впливовості країн, до яких вони належать.

Особливої уваги заслуговує методика оцінювання рівня конкурентоспроможності мегаполісів і столичних міст Інституту урбаністичних стратегій Меморіального фонду Японії (Institute for Urban Strategies of the Mori Memorial Foundation), який з 2008 р. щороку складає рейтинг індексу глобальної потужності міст (Global Power City Index) (далі – GPCI) близько 40 найбільш впливових світових мегаполісів. Згідно з цією методикою, глобальні конкурентні позиції міст оцінюються за 70 показниками, які об'єднані у шість груп основних функцій, що мають виконувати міські агломерації (економіка; дослідження і розвиток (НДДКР); культурна взаємодія; умови життя; довкілля; доступність), а отже, визначають їх здатність залучати творчих особистостей і підприємців з усього світу, а також мобілізувати свої активи у забезпечення економічного, соціального та екологічного розвитку урбаністичних територій. Таким чином, GPCI репрезентує сильні й слабкі сторони кожного міста та розкриває проблеми, які необхідно подолати [3].

Ще одне відоме дослідження конкурентоспроможності сучасних мегаполісів і столичних міст з 2002 р. регулярно проводять експерти дослідницької агенції Cushman & Wakefield. Специфіка їх підходу полягає у створенні рейтингу так званих міст-світових переможців економічного зростання за головними критеріями їх привабливості, таких як: об'єкти інвестиційних вкладень з боку глобальних інвесторів (міста-переможці «інвестиційного хабу»), території дислокації різних видів бізнес-діяльності (міста-переможці «бізнесового хабу»), центри локалізації інноваційної діяльності (міста-переможці «технологічного хабу» та інноваційні міста), а також об'єкти міжнародного туризму (міста-переможці за туристичними відвідуваннями).

Крім вузькоспеціалізованих методик оцінювання конкурентоспроможності міст, існують більш загальні методики, які мають індикатори

конкурентних позицій мегаполісів і столичних міст. Однією з таких методик є оцінювання індексу глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму, яка рейтингує країни на основі узагальнення загальнодоступних економічних даних і результатів глобального опитування керівників найбільших компаній світу. Розрахунок конкурентоспроможності національних економік ВЕФ здійснюється за допомогою 113 показників, які, у свою чергу, об'єднані у 12 груп, а саме: якість інститутів, інфраструктура, макроекономічна стабільність, здоров'я і початкова освіта, вища освіта й професійна підготовка, ефективність ринків товарів і послуг, ефективність ринку праці, рівень розвитку фінансового ринку, рівень технологічного розвитку, розмір внутрішнього ринку, конкурентоспроможність компаній, інноваційний потенціал.

Як бачимо, практично всі вони можуть бути застосовані у методиці оцінювання конкурентоспроможності мегаполісів і столичних міст. При цьому слід значити, що жоден фактор сам по собі не здатен забезпечити конкурентоспроможність національної економіки, тому тільки їх розумне поєднання й розвитку усієї сукупності факторів може стати запорукою зміцнення конкурентних позицій країн у глобальній економіці й зростанню її значущості на світовій арені.

Ще один загальнопоширений підхід до оцінювання конкурентоспроможності країн і регіонів є методика Інституту менеджменту та розвитку (IMD) (м. Лозанна). Щорічно, розраховуючи рейтинги міжнародної конкурентоспроможності країн, що найбільшою мірою впливають на світову економіку (22 країни-члени ОЕСР та 9 країн, що розвиваються), експерти Інституту менеджменту та розвитку аналізують понад 330 критерії за чотирма групами індикаторів: оцінювання стану економіки, ефективність урядування, стан бізнес-середовища та стан інфраструктури. Водночас кожен із показників включає в себе 5 факторів. Тому ця методика також може бути застосована до оцінювання конкурентоспроможності мегаполісів і столичних міст [4].

Висновки. Таким чином, можемо зробити висновок, що мегаполіси як території надмірної концентрації ділової активності природно стають головним місцем апробації нових економічних і соціальних умов, що виникають у результаті глобалізації. Саме вони першими відчувають на собі як переваги, так і загрози глобалізації, її позитивні наслідки та негативні результати. При цьому усталеними системними конкурентними перевагами володіють на сьогодні мегаполіси країн-лідерів, які не тільки зображені в усіх рей-

тингах конкурентоспроможності міст, що існують, а й лідирують практично за усіма субіндексними показниками мегаполісної конкурентоспроможності. Натомість мегаполіси країн з новостворюваними ринками характеризуються фрагментарною конкурентоспроможністю, посідаючи лідерські позиції в обмеженій кількості субіндексних показників, що зображають специфіку їх галузево-секторальної спеціалізації у глобальній моделі міжнародного поділу праці, переважна більшість яких не є глобальними ні за своїми функціями, ні за рівнем впливу на світові економічні й політичні процеси, ні за масштабами економічної, інвестиційно-фінансової, інноваційно-технологічної, інформаційної або креативної діяльності. Тому таку асиметрію у конкурентних позиціях мегаполісів і столичних міст слід розглядати у широкому контексті асиметричності глобального економічного розвитку, коли найвищі конкурентні позиції на економічній карті світу посідають міста держав, які опанували технології вищих технологічних укладів та мають вищий рівень суспільного добробуту.

Разом з тим умови фінансового, інноваційно-технологічного та інформаційного глобалізму відкривають перед мегаполісами країн з новостворюваними ринками великі можливості підвищення свого міжнародного конкурентного статусу. Хоча переважна їх більшість на сьогодні не є глобальними ні за своїми функціями, ні за рівнем впливу на світові економічні й політичні процеси, ні за масштабами локалізованої економічної, інвестиційно-фінансової, інноваційно-технологічної, інформаційної чи креативної діяльності. Однак, завдяки активному їх підключенню до транснаціональних мереж та глобальних ланцюгів доданої вартості, ефективній комбінації наявних конкурентних переваг щодо якості людського капіталу, масштабів бізнесової та інноваційної діяльності, а також забезпеченню сприятливих локалізаційних умов фінансово-господарської діяльності місцевих та зарубіжних компаній, вони мають усі перспективи вже в недалекому майбутньому значно посилити свої глобальні конкурентні позиції. Це суттєво змінить центр-периферійну модель конкурентоспроможного розвитку мегаполісів. У майбутньому, можливо, вони зазнають суттєвих коригувань і за усіма об'єктивними показниками трансформуватимуться у поліцентричну модель з формуванням нових мегаполісів – центрів нагромадження глобального капіталу та їх впливом на процеси економічного, політичного, фінансового, інноваційно-технологічного та інформаційного глобалізму, що постійно зростають.

Список літератури:

1. Benchmarking the future competitiveness of cities // Economist. – 2013. – P. 30.
2. The World According to GaWC 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lboro.ac.uk/gawc/world2012t.html>
3. Global Power City Index : Summary // Institute for Urban Strategies The Mori Memorial Foundation. – 2014. – P. 12.
4. Global Cities Index and Emerging Cities Outlook. Global Cities, Presence and Future // AT Kearney. – 2014. – P. 4.

Крамаренко Р. М.

Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана

МЕТОДОЛОГИЯ ОЦЕНКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СТОЛИЧНЫХ МЕГАПОЛИСОВ В ГЛОБАЛЬНОМ ЭКОНОМИЧЕСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Резюме

Исследовано подходы к систематизации индикаторов, которые определяют уровень международной конкурентоспособности столичных мегаполисов. Определены главные преимущества самых популярных на сегодня методик, которые используют международные организации и исследовательские агентства, такие как ОЭСР, Всемирный экономический форум, Институт менеджмента и развития, The Economist Intelligence Unit, университет Лафборо, Институт урбанистических стратегий, Foreign Policy, AT Kearney, Институт прогрессивной политики, агентство Cushman & Wakefield.

Ключевые слова: международная конкурентоспособность, глобальное экономическое пространство, инновационно-технический глобализм, глобальная конкурентная среда.

Kramarenko R. M.

Vadym Hetman Kyiv National Economic University

THE ASSESSMENT METHODS OF CAPITAL'S METROPOLITAN AREAS' COMPETITIVENESS IN THE GLOBAL ECONOMIC SPACE

Summary

This article deals with the approaches to systematize the indicators that determine the level of international competitiveness of metropolitan cities. The basic advantages of the most popular methods for today that assess the competitive position of capital cities were determined. Analyzed methods used by international organizations and research agencies such as the OECD, the World Economic Forum, Institute of Management and Development, The Economist Intelligence Unit, Loughborough University, Institute of Urban Strategies, Foreign Policy, AT Kearney, The Institute of Progressive policy, Cushman & Wakefield.

Key words: international competitiveness, global economic space, technical and innovation globalism, global competitive environment.

УДК 339.9

Лі Чао

Інститут східнознавства та міжнародних відносин
«Харківський колегіум»

МОДЕЛІ ПРОГНОЗУВАННЯ СПОЖИВАННЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ В КНР НА ДОВГОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ

У статті розглянуто моделі прогнозування споживання електроенергії в КНР. Наведено методи й підходи до прогнозування споживання електроенергії в довгостроковому прогнозуванні. Охарактеризовано схему моделі електроємної економіки КНР. Зображено схему моделі електроспоживання секторів економіки. Представлено схему моделі регіонального електроспоживання.

Ключові слова: прогнозування споживання електроенергії, довгостроковий період, моделі, підходи й методи прогнозування, комплекс моделей, Китайська Народна Республіка, моделювання.

Постановка проблеми. Електроенергія є одним з найбільш значущих продуктів проміжного споживання країни і становить вагомий частку у витратах практично всіх галузей економіки. Можливості імпорту електроенергії порівняно з обсягами внутрішнього попиту дуже малі, і це стосується багатьох країн, у тому числі Китаю. Тому дефіцит електроенергії як в окремих регіонах, так і в країні в цілому неминуче виступає найбільш жорстким і явним обмежувачем економічного зростання.

Прогнозні довгострокові оцінки динаміки електроспоживання в країнах, що розвиваються, набувають особливої актуальності, так як є найважливішим невід'ємним елементом планів щодо довгострокового розвитку електроенергетики і є основою збалансованого зростання різних секторів економіки в майбутньому.

Масштабно проведені реформи у сфері електроенергетики КНР висувають нові вимоги до якості

прогнозів, обов'язковими з яких є моделювання сценарних та інтегральних довгострокових прогнозів, а також аналіз наслідків зміни різних параметрів державної політики і світової економіки.

Упровадження вищевказаних критеріїв якості прогнозування може бути реалізовано шляхом розробки модельних комплексів, необхідність в яких неодноразово підкреслювалася багатьма авторами. Із зарубіжних розробок можна назвати відому французьку модель MEDEE, моделі PRIMES, VLEEM, які поширені в країнах Західної Європи, американські моделі NEMS, PURHAPS, INRAD, ISTUM, ORIM, канадську CREECSEM та інші.

Тим часом наявні методи довгострокового прогнозування споживання електроенергії та моделі, побудовані на їх основі, застосовуються недостатньо комплексно, що нерідко приводить до значних помилок в прогнозах.